

Výzvy pro hospodářskou politiku a perspektivy přijetí eura v ČR

1. Prioritou pro hospodářské politiky související s přijetím eura v ČR je splnění maastrichtských kritérií. V této oblasti je zejména fiskální politika a stav veřejných financí naprosto klíčovou oblastí, kde je potřeba učinit zásadní opatření ve směru udržitelného plnění konvergenčních kritérií. Je třeba neprodleně ukončit proceduru při nadměrném schodku, aby ČR co nejdříve obnovila svou důvěryhodnost a prokázala, že nastartovaný konsolidační proces je schopen zajistit udržení deficitu veřejných financí pod 3 % HDP. Podmínky pro splnění tohoto úkolu musí být vytvořeny již ve státním rozpočtu na rok 2008.

2. Vláda a ČNB v této souvislosti vnímají nutnost dalších fiskálních reforem jdoucích za rámec vládou dosud schválené 1. fáze fiskální konsolidace. Ta představuje pouze první krok na cestě k dosažení dlouhodobě udržitelného stavu ve veřejných financích. Je potřeba přistoupit k realizaci dalších a mnohem hlubších změn zejména na výdajové straně veřejných rozpočtů. Ty musí odrážet výzvy, které vyplývají zejména z demografických změn (reforma důchodového systému a zdravotnictví), z růstu výdajů na financování sociálních dávek a z celkově vysokého podílu zákonem stanovených (mandatorních) výdajů.

3. Splnění maastrichtských fiskálních kritérií přitom nelze v žádném případě vnímat jako dostatečně ambiciózní cíl pro střednědobé směřování fiskálních reforem. Za ten lze považovat pouze prokazatelné směřování deficitu veřejných financí tempem minimálně 0,5 % HDP ročně hluboko pod hodnotu maastrichtského konvergenčního kritéria směrem ke splnění závazku vyplývajícího z revidovaného Paktu stability a růstu. To v případě ČR znamená směřovat ve střednědobém horizontu k dosažení podílu strukturálního (cyklicky očištěného) deficitu veřejných rozpočtů na HDP ve výši maximálně 1 %. Jen v tomto stavu bude možno považovat fiskální politiku státu za do té míry akceschopnou, aby byla připravena účinně plnit makroekonomickou stabilizační roli po ztrátě samostatné měnové politiky.

4. V oblasti měnové politiky jsou předpoklady pro plnění příslušných maastrichtských konvergenčních kritérií již z velké části vytvořeny. ČNB vyhlásila v březnu 2007 nový inflační cíl pro meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen ve výši 2 % (s tolerančním pásmem ± 1 procentní bod) platný od ledna 2010. Současně vyhlásila, že umožní postupné snižování inflace na úroveň nového inflačního cíle s dostatečným předstihem, aby se inflace k datu platnosti nového cíle nacházela v jeho blízkosti. V poklesu inflačního cíle se odrazily zejména dlouhodobější perspektiva pro fungování režimu cílování inflace v ČR daná odsunutím termínu přijetí eura za původně uvažovaný horizont roku 2010 a dosavadní nízkoinflační vývoj české ekonomiky projevující se v ukotvenosti inflačních očekávání na nízkých hodnotách. Nový inflační cíl současně odpovídá praxi vyspělých zemí a jeho úroveň odpovídá míře inflace, kterou ECB vnímá jako prahovou hodnotu z hlediska udržení cenové stability. Nižší inflace v ČR v souladu s novým cílem dále zvyšuje šance na plnění maastrichtského kritéria cenové stability v budoucnu a současně bude v dlouhém období doprovázena nižšími nominálními úrokovými sazbami, čímž se rovněž zvyšuje pravděpodobnost budoucího plnění kritéria úrokových sazeb při současném neohrožení plnění kritéria kurzového.

5. ČNB bude i nadále uplatňovat ex ante výjimky na dopady změn nepřímých daní, tj. orientovat se při měnověpolitickém rozhodování na plnění cíle pro inflaci očištěnou o primární dopady těchto daňových úprav (tzv. měnověpoliticky relevantní inflaci). Je však žádoucí, aby v období účasti v ERM II, což je zároveň období rozhodné pro plnění kritéria cenové stability, byl tento institut výjimek již bezpředmětný a celková inflace postupně splynula s měnověpoliticky relevantní inflací. To bude platit pouze za předpokladu, že nedojde k významným změnám nepřímých daní v tomto období. V případě rozsáhlých

daňových změn by ČNB nemusela být schopna měnovou politikou zajistit plnění kritéria cenové stability.

6. Zvyšování pružnosti české ekonomiky zůstává další výzvou pro hospodářskou politiku a pro budoucí udržitelnost přínosů zavedení eura v ČR. Určitá míra odlišnosti strukturálních a cyklických vlastností ekonomiky bude přetrvávat i po přijetí společné evropské měny. Účinnost vnitřních přizpůsobovacích mechanismů ekonomiky tak při neexistenci nástrojů nezávislé úrokové a kurzové politiky bude mít klíčovou roli při tlumení nepříznivých důsledků asymetrických šoků. Úzká místa české ekonomiky v této oblasti přetrvávají vedle nedostatečné stabilizační role veřejných financí zejména ve stále omezené schopnosti pružného přizpůsobení na trhu práce a částečně i trhu produktů.

7. Podobně jako v řadě zemí eurozóny trpí i český trh práce nedostatečnou pružností, ve které se odráží přísná regulační opatření na ochranu zaměstnanosti, rostoucí minimální mzda a vysoké zdanění práce. Nedostatečně sladěný daňový a dávkový systém vytváří nemotivující prostředí zejména pro dlouhodobě nezaměstnané v nízkopříjmových rodinách s dětmi. Vysoký podíl sociálních dávek na příjmech nízkopříjmových domácností má zároveň nepříznivý dopad na stabilizační schopnost fiskální politiky. Výzvou zůstává i zlepšení pružnosti trhu práce cestou zvýšení mobility české pracovní síly.

8. Prostředí pro podnikání v ČR je stále zatíženo administrativními překážkami, které jsou v mezinárodním srovnání vysoké. Jedná se zejména o vysoké administrativní náklady při zakládání podniků a obecnou složitost regulatorních a byrokratických procesů, které snižují konkurenční tlaky na trzích produktů a v dlouhém období působí nepříznivě na tvorbu pracovních míst a zaměstnanost. Pružnost ekonomiky je také snížena nedostatky v legislativním prostředí a zdlouhavostí řešení právních sporů. Tyto výhrady, i když mají dopady na zavedení eura, se vztahují i obecně k působení ČR v rámci EU, resp. celého mezinárodního společenství.

9. Vstup do systému kurzů ERM II je i nadále chápán pouze jako nezbytná podmínka přijetí eura, délka pobytu v ERM II by měla být proto minimální. Rozhodnutí o zapojení ČR do tohoto systému musí být v souladu s dosavadní Strategií založeno jak na hodnocení výhledu plnění maastrichtských kritérií, tak na hodnocení stupně ekonomické sladěnosti s eurozónou. Pro zachování možnosti rozhodnout operativně o přijetí eura bude vhodné stejně jako doposud provádět tato hodnocení v ročních intervalech, a to s využitím stávajících analytických nástrojů.

10. Vzhledem k propojenosti faktorů ovlivňujících schopnost české ekonomiky operovat v prostředí jednotné evropské měny a k dalším omezením hodnotících kritérií však nelze stanovit jejich konkrétní „dostačující“ hodnoty ani sestavit složený ukazatel ekonomické připravenosti pro přijetí eura. Taková měřítka by přirozeně nebyla příliš důvěryhodná a mohla by opomíjet vývoj některých důležitých ekonomických faktorů. Hodnocení ekonomické sladěnosti by se proto mělo zaměřovat na analýzu vývoje v oblastech, které představují zde diskutovaná rizika pro hladké fungování ekonomiky po přijetí eura, a v kontextu celkového ekonomického vývoje.

11. S ohledem na to, že rozhodnutí o zapojení ČR do ERM II by mělo padnout s přibližně tříletým předstihem před vstupem do eurozóny, bude zhruba ke stejnému okamžiku v souladu s přijatým Národním plánem nutné zároveň zahájit plnění technických, institucionálních a organizačních opatření spojených s přechodem na euro.

12. Na základě celkového posouzení schopnosti české ekonomiky fungovat v rámci eurozóny lze konstatovat, že některé z předpokladů pro realizaci výhod z přijetí jednotné měny jsou již vytvořeny, jiné naopak nedosahují uspokojivých parametrů. Hlavní překážkou pro splnění

maastrichtských kritérií zůstává nekonsolidovaný stav veřejných financí. Ten spolu s nízkou pružností ekonomiky, zejména trhu práce, zároveň představuje riziko pro fungování české ekonomiky v eurozóně a brání realizaci výhod spojených s přijetím eura.

Datum přijetí eura se proto odvine od vyřešení těchto problematických míst v rámci zásadní reformy veřejných financí a posílení pružnosti české ekonomiky. Vláda si proto klade za cíl vyvinout maximální reformní úsilí tak, aby tyto překážky byly odstraněny do konce volebního období.